

IV

(Pranešimai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

TARYBA

Tarybos išvados

„Teisė kreiptis į teismą. Naudojimasis skaitmeninimo teikiamomis galimybėmis“

(2020/C 342 I/01)

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

PRIMINDAMA

- 2020 m. birželio 9 d. Tarybos išvadas dėl Europos skaitmeninės ateities kūrimo;
- 2019 m. gruodžio 3 d. Tarybos išvadas dėl bendradarbiavimo civilinės teisenos srityje ateities;
- 2019 m. spalio 7 d. Tarybos išvadas dėl Eurojusto – Sąjungos teismo bendradarbiavimo padalinio – skaitmeniniame amžiuje;
- 2019 m. vasario 18 d. Tarybos išvadas dėl Suderinto Europoje kuriamo dirbtinio intelekto plėtros ir naudojimo plano;
- 2017 m. birželio 8 d. Tarybos išvadas dėl tolesnių veiksmų siekiant pagerinti keitimąsi informacija ir užtikrinti ES informacinių sistemų sąveikumą;
- 2018 m. gruodžio 6 d. Tarybos 2019–2023 m. e. teisingumo strategiją;
- 2018 m. gruodžio 6 d. 2019–2023 m. Europos e. teisingumo veiksmų planą;
- 2020 m. liepos 16 d. pirmininkaujančios Vokietijos surengtą konferenciją „Teisė kreiptis į teismą skaitmeniniame amžiuje. Perspektyvos ir iššūkiai“;
- Komisijos komunikatą „Proga Europai atsigauti ir paruošti dirvą naujai kartai“ (COM(2020) 456 final);
- 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinę (COM (2020) 306 final);
- Komisijos komunikatą „Europos skaitmeninės ateities formavimas“ (COM (2020) 67 final);
- Komisijos komunikatą „Europos duomenų strategija“ (COM (2020) 66 final);
- Komisijos baltąją knygą „Dirbtinis intelektas. Europos požiūris į kompetenciją ir pasitikėjimą“ (COM(2020) 65 final);
- 2020 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros atliktą pagrindinių teisių tyrimą „Jūsų teisės yra svarbios. Duomenų apsauga ir privatumas“;
- 2016 m. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros, Europos Tarybos ir Europos Žmogaus Teisių Teismo leidinį „Europos teisės į teisingumą vadovas“;
- 2020 m. rugsėjo 14 d. Komisijos paskelbtą novatoriškų technologijų naudojimo teisingumo srityje tyrimą;
- 2020 m. rugsėjo 14 d. Komisijos paskelbtą tarpvalstybinės skaitmeninės baudžiamosios teisenos tyrimą;

- 2019 m. gegužės 19 d. Europos Tarybos žmogaus teisių komisaro rekomendaciją „Dirbtinio intelekto išlaisvinimas. 10 žmogaus teisių apsaugos žingsnių“;
- 2019 m. Europos Tarybos konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų tvarkymu Konsultacinio komiteto gaires dėl dirbtinio intelekto ir duomenų apsaugos;
- Europos etikos chartiją dėl dirbtinio intelekto naudojimo teismų sistemose, kurią 2018 m. gruodžio 3–4 d. priėmė Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisija (CEPEJ);
- 2016 m. Europos Tarybos Venecijos komisijos parengtą teisinės valstybės kontrolinį sąrašą.

Teisė kreiptis į teismą

1. PABRĖŽIA, kad teisė kreiptis į teismą yra viena iš pagrindinių teisių ir vienas iš pagrindinių teisinės valstybės – vienos iš pagrindinių vertybių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga pagal Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnį ir kurios yra bendros valstybės narėms – elementų. Europos Sąjungos sutarties 19 straipsnyje nustatyta, kad valstybės narės turi numatyti teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse, ir numatoma, kad nacionaliniams teismams tenka bendra atsakomybė už teisminės peržiūros užtikrinimą ES teisės sistemoje.
2. PRIMENA, kad pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 ir 82 straipsnius ES suteikti įgaliojimai plėtoti teisminių bendradarbiavimą tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse ir baudžiamosiose bylose, ir dar kartą patvirtina susijusį tikslą užtikrinti veiksmingą teisę kreiptis į teismą ES ir valstybėse narėse.
3. ATKREIPIA DĖMESĮ į tai, kad, kaip nustatyta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, kiekvienas asmuo turi teisę į veiksmingą teisių gynybą nepriklausomame ir nešališkame teisme siekiant, kad byla dėl bet kokio jo teisių ir laisvių pažeidimo būtų nagrinėjama teisingai ir viešai, ir teisę turėti asmenį, kuris jam patartų, jį gintų ir jam atstovautų.
4. SUTINKA, kad ši teisė į veiksmingą teisinę apsaugą taip pat turi būti visapusiškai užtikrinta skaitmeninės transformacijos sukurtais sąlygomis, siekiant užtikrinti visapusišką ir veiksmingą ES teisės taikymą, pagerinti teisingumo sistemų pripažinimą ir sustiprinti pasitikėjimą teisine valstybe.
5. DAR KARTĄ PATVIRTINA, kad teisingumo sektoriaus skaitmeninė plėtra turėtų būti orientuota į žmogų ir turi būti nuolat grindžiama pagrindiniais teismų sistemų principais, t. y. teismų nepriklausomumu ir nešališkumu, veiksmingos teisinės apsaugos užtikrinimu ir teise į teisingą ir viešą bylos nagrinėjimą per kiek įmanoma trumpesnę laiką, bei su šiais principais derėti.
6. PABRĖŽIA, kad skaitmeninės technologijos gali būti naudojamos teismų sistemose siekiant stiprinti teisinės valstybės standartų laikymąsi ir naudojimąsi pagrindinėmis teisėmis bei pagarbą joms.
7. AKCENTUOJA, kad visi piliečiai turėtų gauti naudos iš papildomų skaitmeninių galimybių ir turėtų turėti lygias skaitmenines galimybes kreiptis į teismą ir naudotis teise į teisingą bylos nagrinėjimą, todėl skaitmeninis dalyvavimas turi būti besąlygiškai užtikrintas visoms visuomenės grupėms be jokios diskriminacijos. Visų pirma reikėtų atsižvelgti į pažeidžiamų asmenų, įskaitant vaikus ir pažeidžiamus suaugusiuosius, pavyzdžiui, vyresnio amžiaus asmenis ir neįgaliuosius, ir nusikaltimų aukų poreikius. Bet kuriuo atveju dėl skaitmeninių technologijų naudojimo teisingumo sistemose neturėtų sumažėti procedūrinių garantijų tiems, kurie neturi galimybės naudotis tokiomis technologijomis.

Skaitmeninis teisingumas

8. SUPRANTA, kad skaitmeninė transformacija pastaraisiais dešimtmečiais iš esmės pakeitė žmonių gyvenimą ir toliau jį keis.

9. PRIPAŽISTA, kad teismų sistemos, kaip vienas iš pagrindinių teisinės valstybės ramsčių, taikosi prie šių kintančių poreikių ir ima sudaryti piliečiams atitinkamas technologines galimybes. ES teisingumo rezultatų suvestinėje – Europos Komisijos kasmet skelbiamoje lyginamojoje informacinėje priemonėje – taip pat jau pateikiami duomenys apie kelis visų valstybių narių teismų sistemų skaitmeninimo rodiklius, kaip antai elektroninė prieiga prie teismo sprendimų arba elektroninis ieškinių pateikimas ir jų nagrinėjimo eigos sekimas.
10. PABRĖŽIA, kad tokios priemonės kaip skaitmeninių teismo procesų vykdymas, elektroninis šalių, teismų ir valdžios institucijų bendravimas, elektroninis dokumentų perdavimas ir garso bei vaizdo posėdžių bei konferencijų naudojimas jau tapo svarbiais veiksmingo teismų administravimo daugelyje valstybių narių elementais.
11. PALANKIAI VERTINA per pastarąjį dešimtmetį e. teisingumo srityje padarytą pažangą, visų pirma nuosekliai priimtas strategijas ir veiksmų planus (šiuo metu tai 2019–2023 m. e. teisingumo strategija ir veiksmų planas).
12. PASTEBI dinamišką skaitmeninių technologijų raidą ES teismų ir teisės sektoriuose – juose rengiama vis daugiau planų kurti ir naudoti naujas technologijas, įskaitant dirbtinio intelekto sistemas teisingumo tikslais.
13. YRA ĮSITIKINUSI, kad tolesnis valstybių narių teismų sistemų skaitmeninimas turi didžiulį potencialą visoje ES toliau lengvinti ir didinti piliečių galimybes naudotis teise kreiptis į teismą. Skaitmeninės priemonės gali padėti geriau sisteminti teismų procesus ir automatizuoti bei paspartinti standartizuotų ir vienodų užduočių vykdymą, taip padidinant teismo procesų veiksmingumą ir efektyvumą.
14. Šiame kontekste RAGINA valstybes nares aktyviau naudotis eIDAS sistemos teikiamomis skaitmeninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, saugiomis elektroninės atpažinties priemonėmis ir patikimumo užtikrinimo paslaugomis, nes tai yra labai veiksmingos priemonės, kuriomis galima paskatinti greitą, patogią, saugią, patikimą ir plačią prieigą prie teisingumo sistemos.
15. PABRĖŽIA, kad, kai įmanoma, turėtų būti kuriami visiems teismo proceso etapams skirti skaitmeniniai sprendimai, kad šie procesai taptų greitesni ir saugesni ir kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos valstybių narių bendradarbiavimui. Tokie sprendimai, kiek įmanoma, turėtų būti tarpusavyje sąveikūs.
16. DAR KARTĄ PATVIRTINA tikslą pasitelkiant skaitmenines technologijas dar labiau gerinti aukštą teismo sprendimų kokybę ir skaidrumą laikantis teisinės valstybės principo.
17. Vis dėlto PABRĖŽIA, kad skaitmeninių technologijų ir elektroninių ryšių priemonių naudojimas neturėtų pakenkti teisei į teisingą bylos nagrinėjimą, visų pirma teisei į procesinę lygybę ir teisei į rungimosi principu grindžiamą procesą, teisei į viešą bylos nagrinėjimą, be kita ko, tam tikrais atvejais teisei į žodinį bylos nagrinėjimą fiziškai dalyvaujant suinteresuotajai šaliai, taip pat teisei apskūsti apeliacine tvarka.
18. PABRĖŽIA skaitmeninimo teikiamas galimybes suteikti piliečiams ir praktikuojantiems teisininkams prieigą, kiek tai leidžiama pagal nacionalinę teisę, bet kuriuo metu visapusiškai susipažinti su teisine informacija, pavyzdžiui, teisės aktais ir anonimintais teismų sprendimais, taip pat informacija apie jų bylos nagrinėjimo eigą, ir PAŽYMI technologines galimybes tokią informaciją padaryti laisvai prieinamą, sąveikią, lengviau randamą ir suprantamą, lengviau naudojamą ir lengviau naudojamą pakartotinai.
19. AKCENTUOJA, kad geresnių skaitmeninių galimybių kreiptis į teismą suteikimas ir skaitmeninių teismų procesų vykdymas gali būti naudingas visų pirma žmonėms iš atokių ir kaimo vietovių su sąlyga, kad sudaromos visos būtinos techninės sąlygos, pavyzdžiui, prieiga prie didelio pralaidumo plačiajuosčio interneto.
20. Vis dėlto PRIPAŽISTA, kad kartu su naujomis skaitmeninėmis formomis būtina išlaikyti tradicinius neskaitmeninius procesus ir, jei įmanoma, fizinės pagalbos tarnybas, kad piliečiams, kurie dar negali visapusiškai ištraukti į technologinius pokyčius, būtų užtikrinta veiksminga teisinė apsauga ir teisė kreiptis į teismą. Kartu reikia piliečiams paprasta ir suprantama kalba teikti išsamią informaciją apie tai, kaip naudotis skaitmeninėmis paslaugomis ir kaip tokiu būdu ginti savo teises.

21. PRIPAŽIŠTA, kad skaitmeninių technologijų naudojimas teisingumo sektoriuje yra labai jautrus klausimas, todėl jas naudojant turi būti užtikrinta atitiktis pažangiausiems informacijos ir kibernetinio saugumo standartams ir turi būti visapusiškai laikomasi privatumo ir duomenų apsaugos teisės aktų. Vis labiau pasikliaujant skaitmeninėmis technologijomis, visų pirma automatizuotais procesais, tokias sistemas, įskaitant dirbtinį intelektą naudojančias sistemas, turi atidžiai stebėti žmonės, o siekiant užtikrinti visuomenės pasitikėjimą turi būti didinamas skaidrumas.
22. PABRĖŽIA, kad skaitmeninių technologijų naudojimas taip pat gali pagerinti galimybes pasinaudoti neteisminiais ir alternatyviais ginčų sprendimo būdais, kartu gerbiant teisę į veiksmingą teisminę apsaugą kiekvienu konkrečiu atveju ir teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, ir pagerinti galimybes naudotis informacijos apie piliečių teises ir pareigas priemonėmis, kurios gali padėti išvengti ginčų.
23. PRIPAŽIŠTA, kad tolesnis teisingumo sistemos skaitmeninimas ir aktyvesnis naujų technologijų naudojimas yra vieni iš pagrindinių veiksnių norint užtikrinti teisingumo sistemų veiksmingumą ir atsparumą, ir PABRĖŽIA, kad valstybės narės ir ES turėtų dėti daugiau pastangų skatinti ir toliau plėtoti skaitmeninimą šiame sektoriuje, kad kiekvienam būtų užtikrintos vienodos galimybės naudotis skaitmeninėmis paslaugomis ir techninė prieiga prie tokių paslaugų.
24. AKCENTUOJA, kad COVID-19 krizė patvirtino, jog reikia investuoti į skaitmenines priemones teismo procesuose valstybėse narėse ir tarpvalstybiniuose teismo procesuose ir jomis tuose procesuose naudotis.
25. PRIPAŽIŠTA, jog svarbu plėtoti tinkamus sąveikius ryšių palaikymo kanalus siekiant užtikrinti, kad teisingumo sistemos galėtų veiksmingai ir saugiai bendradarbiauti skaitmeniniu būdu. Projektas e. CODEX (Ryšių palaikymas e. teisingumo srityje keičiantis duomenimis internetu) yra pagrindinė saugaus bendravimo priemonė tiek civiliniuose, tiek baudžiamuosiuose tarpvalstybiniuose teismo procesuose ir jos naudojimas turėtų būti toliau skatinamas.
26. PRAŠO Komisijos pateikti pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto – dėl jo bus deramasi kompetentingoje darbo grupėje, – kuriuo būtų užtikrintas e. CODEX tvarumas pasitelkiant adekvačią valdymo ir administravimo struktūrą, suderinamą su eu-LISA, ir kuriuo būtų gerbiamas teisminių institucijų nepriklausomumas ir laikomasi valstybių narių konstitucinių reikalavimų, kartu užtikrinant tinkamą atstovavimą Europos Sąjungos ir valstybių narių teisminėms institucijoms, taip pat pagrindiniams suinteresuotiesiems subjektams.
27. RAGINA Komisiją įvertinti, kokie yra galimi veiksmai, ir pateikti savo idėjų dėl jų įgyvendinimo teismo bendradarbiavimo srityje[...], kartu atsižvelgiant į valstybių narių nuomonę:
- *civilinių ir komercinių bylų srityje* – remiantis pažanga, kuri jau padaryta stengiantis modernizuoti tarpvalstybinius valdžios institucijų mainus vykdant skaitmeninimą ir naudojant informacines technologijas, kaip, pavyzdžiui, reglamentų dėl dokumentų įteikimo ir įrodymų rinkimo kontekste, ir toliau nagrinėjant galimybes modernizuoti pagrindines civilinių ir komercinių bylų srities priemonių nuostatas, laikantis principo „standartiškai skaitmeninis“, ypač daug dėmesio skiriant toms priemonėms, kurios yra tiesiogiai aktualios piliečiams ir įmonėms;
 - *baudžiamųjų bylų srityje* – remiantis neseniai atlikto Skaitmeninės baudžiamosios teisenos tyrimo rezultatais ir šioje srityje valstybių narių, Komisijos, Eurojusto ir visų susijusių suinteresuotųjų subjektų atliktu darbu; be to, apsvairstant, kokioms kitoms teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose priemonėms galėtų būti taikoma Skaitmeninio keitimosi e. įrodymais sistema (eEDES), kuria jau remiamasi vykdant procedūras, susijusias su Europos tyrimo orderiais ir valstybių narių savitarpio teisine pagalba, nuo pat pradžių įtraukiant visas valstybes nares, kad būtų užkirstas kelias „skirtingų greičių“ Europai.
28. RAGINA Komisiją iki 2020 m. pabaigos parengti išsamią ES teisingumo sistemos skaitmeninimo strategiją, pateikiant, pavyzdžiui, komunikatą, ir toliau plėtoti atitinkamą skaitmeninimo rodiklių stebėseną ES teisingumo rezultatų suvestinėje, siekiant padėti ES ir valstybėms narėms užtikrinti sklandų naudojamąsi teise kreiptis į teismą, didinti teisingumo sistemų veiksmingumą ir sudaryti sąlygas veiksmingam tarpvalstybiniam teisminiam bendradarbiavimui.

Skaitmeniniai įgūdžiai

29. PAŽYMI, kad būtina skatinti skaitmeninius įgūdžius teisingumo sektoriuje, kad teisėjai, prokurorai, teisminių institucijų darbuotojai ir kiti teisingumo srities specialistai galėtų veiksmingai naudotis skaitmeninėmis technologijomis ir priemonėmis ir veiksmingai jas taikyti, deramai gerbdami teisingumo siekiančių asmenų teises ir laisves.
30. PABRĖŽIA, kad svarbu ugdyti pilietinės visuomenės žinias apie skaitmeninių technologijų naudojimą, ir PALANKIAI VERTINA iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti piliečių informuotumą ir žmonių skaitmeninį raštingumą, be kita ko, pasitelkiant mokslinius tyrimus, mokymą ir švietimą, kad jie galėtų pasinaudoti šiomis skaitmeninėmis technologijomis ir taip toliau gerėtų jų galimybės kreiptis į teismą.
31. PABRĖŽIA, jog ypač būtina, kad teisėjai, prokurorai, teisminių institucijų darbuotojai ir kiti teisingumo srities specialistai būtų pakankamai apmokyti, kad galėtų pasinaudoti skaitmeninių technologijų, įskaitant dirbtinį intelektą, naudojimo teikiama is privalumais, taip pat kad galėtų pašalinti su jų naudojimu susijusią riziką ir spręsti jų pačių elgsenai keliamų etikos reikalavimų klausimus. Siekiant užtikrinti kompetentingą programinės įrangos pateikiamų rezultatų naudojimą ir išvengti tiek pernelyg didelio pasikliovimo, tiek nepagrįsto nepasitikėjimo tokiomis rezultatais, naudotojai taip pat turi tinkamai suprasti, kaip veikia dirbtinio intelekto priemonės ir kokios yra tokių priemonių galimybės ir tų galimybių ribos, be kita ko, kalbant apie prielaidas dėl asmenų ir grupių, kuriomis tos priemonės yra grindžiamos. Vykdamas teisėjų mokymą daug dėmesio taip pat turėtų būti skiriama tinkamai asmenų teisių apsaugai skaitmeninėje erdvėje, įskaitant teisę į privatumą ir duomenų apsaugą.
32. RAGINA Komisiją skatinti skaitmeninio raštingumo ir įgūdžių mokymo galimybes teisėjams, prokurorams, teisminių institucijų darbuotojams ir kitiems teisingumo srities specialistams, be kita ko, pasitelkiant Europos teisėjų mokymo tinklą (ETMT), taip pat skatinti skaitmeninių technologijų naudojimą teisėjų mokymo metodikoje.

Dirbtinis intelektas

33. PAŽYMI, kad dirbtinio intelekto sistemų diegimas teisingumo sektoriuje jau tiriamas ir plėtojamas ES ir kad tokios sistemos kai kuriose valstybėse narėse praktikoje bus įgyvendintos jau netrukus. PRIPAŽIŪSTA, kad pakankamas skaitmeninio lygis taip pat yra viena iš būtinų sąlygų norint pasinaudoti dirbtinio intelekto taikmenimis.
34. PALANKIAI VERTINA Europos Komisijos atliktą novatoriškų technologijų naudojimo teisingumo srityje tyrimą, kuriame apžvelgiama, kaip nacionalinės institucijos naudoja dirbtinį intelektą ir blokų grandinės technologijas, ir rekomenduojama stiprinti koordinavimą ES lygmeniu, kad būtų užtikrintos sinergijos ir sąveikumas.
35. PABRĖŽIA, kad dirbtinio intelekto sistemos teisingumo sektoriuje ateityje gali būti pajėgios atlikti vis sudėtingesnes užduotis (neperžengiant valstybių narių teisinių sistemų ribų), pavyzdžiui, analizuoti, sisteminti ir rengti informaciją apie bylos dalyką, automatiškai surašyti žodinių bylų nagrinėjimų protokolus, atlikti mašininių vertimą, padėti analizuoti ir vertinti teisinius dokumentus ir teismų sprendimus, įvertinti sėkmingos bylos baigties galimybes, automatiškai anoniminti teismo jurisprudenciją ir teikti informaciją pasitelkdamas teisės srities pokalbių robotus.
36. PAŽYMI, kad dirbtinio intelekto sistemų, visų pirma mašinų mokymosi sistemų, plėtojimas priklauso nuo visapusiškos galimybės naudotis dideliais duomenų rinkiniais (pvz., anonimizintomis teismo bylomis ir sprendimais), kurie būtų aukštos kokybės kalbant apie tikslus, kuriais jie būtų naudojami.
37. RAGINA Komisiją, bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, išnagrinėti ne tik sąlygas, kuriomis ši informacija gali būti apdorota taip, kad taptų kompiuterio skaitoma, prieinama, patikima, tinkama naudoti pakartotinai ir tinkama analizuoti, *inter alia*, naudojantis ECLI sistema, bet ir tai, kaip galima spręsti duomenų rinkinių šališkumo problemą, kad rezultatai nebūtų diskriminaciniai.

38. PRIPAŽISTA, kad naudojant dirbtinio intelekto priemones galima pagerinti teisingumo sistemų veikimą piliečių ir įmonių labui – taip būtų padedama teisėjams ir teisminių institucijų darbuotojams vykdyti savo veiklą, sparčiau vykėtų teismo procesai ir būtų padedama gerinti teismo sprendimų palyginamumą, nuoseklumą ir, galiausiai, kokybę.
39. AKCENTUOJA, kad dirbtinio intelekto priemonių naudojimas turi nekliudyti teisėjų sprendimų priėmimo įgaliojimams arba teismų nepriklausomumui. Teismo sprendimą visada turi priimti žmogus ir šio veiksmo negalima pavesti dirbtinio intelekto priemonei.
40. PABRĖŽIA, jog dirbtinio intelekto taikymas teisingumo sektoriuje taip pat gali kelti pavojų, kad bus tęsiama ir galbūt stiprinama esama diskriminacija, įskaitant stereotipus, išankstinius nusistatymus ar struktūrinę nelygybę, taip pat pavojų, kad bus sudaromos sąlygos iškreiptam ar neskaidriam sprendimų priėmimui, todėl gali būti pažeidžiamos pagrindinės teisės, pavyzdžiui, žmogaus orumas, teisė į laisvę, nediskriminavimas, privatumas ir duomenų apsauga bei teisė į teisingą bylos nagrinėjimą.
41. PABRĖŽIA, kad tam tikrais atvejais mašinų mokymusi grindžiamų dirbtinio intelekto sistemų pateikiamų rezultatų neįmanoma atsekti, todėl susiduriama su juodosios dėžės reiškiniu, dėl kurio neįprisiimama tinkama ir būtina atsakomybė ir tampa neįmanoma patikrinti, kaip gautas rezultatas ir ar jis atitinka susijusias taisykles. Toks skaidrumo trūkumas galėtų pakenkti galimybei veiksmingai užginčyti tokiais rezultatais grindžiamus sprendimus ir taip gali pažeisti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą ir veiksmingą teisinę gynybą, apribojant sritis, kuriose šios sistemos gali būti teisėtai naudojamos.
42. PRITARIA Komisijos baltojoje knygoje dėl dirbtinio intelekto pateiktam vertinimui, kad teismų sektorius yra sritis, kurioje gali būti daromas tiesioginis poveikis piliečių teisėms, todėl šioje srityje galėtų būti aktuali aiški Europos reglamentavimo sistema.
43. PRITARIA Komisijos nuomonei, kad teisminės institucijos yra sektorius, kuriame, atsižvelgiant į paprastai vykdomos veiklos ypatumus, gali kilti didelė rizika. Reikia pakankamų apsaugos priemonių, norint užtikrinti pagrindinių teisių apsaugą ir atsakingą, patikimą, į viešuosius interesus ir į žmogų orientuotą dirbtinio intelekto taikmenų plėtoją ir naudojimą teisingumo sektoriuje.
44. PATVIRTINA, kad reikia apsvaistyti, kokie privalomi teisiniai reikalavimai turi būti nustatyti dirbtinio intelekto sistemų kūrimui, plėtojimui, diegimui, naudojimui ir vertinimui teisingumo sektoriuje, ir priimti sprendimą dėl tokių reikalavimų, kad būtų veiksmingai sprendžiami galimo pavojaus pagrindinėms teisėms klausimai. Šios taisyklės visų pirma galėtų apimti draudimą taikyti automatizavimą, dėl kurio teismo sprendimų priėmimas taptų neskaidrus, tinkamą skaidrumo, suprantamumo, patikrinamumo, nepažeidžiamumo, tikslumo, saugumo, atskaitomybės lygį, taip pat reikalavimus, kuriais būtų siekiama užkirsti kelią diskriminaciniams padariniams.
45. PABRĖŽIA, kad dirbtinio intelekto sistemoms teisingumo sektoriuje, ypač sistemoms, naudojamoms teismo procesuose, turėtų būti taikoma *ex ante* vertinimo procedūra, skirta, *inter alia*, sistemos patikimumui, suprantamumui, nepažeidžiamumui ir saugumui įvertinti. ATKREIPIA DĖMESĮ į tai, kad reikia tinkamos ir veiksmingos dirbtinio intelekto taikmenų ir jų pateikiamų rezultatų stebėsenos ir peržiūros sistemos.
46. RAGINA Komisiją rengiant galimą būsimą ES dirbtinio intelekto teisinę sistemą atsižvelgti į galimą naudą teisingumo sektoriui ir į šiam sektoriui būdingus pavojus bei reikalavimus.

Finansavimas

47. PABRĖŽIA, kad, nors teisingumo sistemos skaitmeninimas teikia konkrečią ir ilgalaikę naudą, gaunamą mažėjant teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo ir teismų sistemų veikimo išlaidoms, pradinėms investicijoms į įvairius veiksmus reikės tinkamo finansavimo. RAGINA Komisiją užtikrinti tinkamą finansavimą teisingumo sistemos skaitmeninimui remti, visų pirma Skaitmeninės Europos programos lėšomis.

48. RAGINA valstybes nares dalyvauti ES kvietimuose teikti pasiūlymus dėl finansavimo ir aktyviai plėtoti teisingumo sistemos skaitmeninimo veiksmus naudojantis įvairiomis finansavimo iš ES biudžeto galimybėmis, pavyzdžiui, pasitelkiant sanglaudos fondus, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę ir Teisingumo programą.
49. PAŽYMI, jog svarbu užtikrinti, kad ES lygmeniu būtų sudarytos palankesnės sąlygos gauti finansavimą, visų pirma užtikrinant, kad administraciniai formalumai būtų kuo paprastesni, kartu laikantis Finansinio reglamento.
50. RAGINA Komisiją, visas valstybes nares ir Europos Parlamentą užtikrinti teisingumo sistemos skaitmeninimo veiksmų finansavimą taikant įvairias į daugiamečę finansinę programą įtrauktas finansines priemones. RAGINA Komisiją darbo programose aktyviai skatinti teisingumo sistemos skaitmeninimo ir jos technologinių inovacijų veiksmus, be kita ko, vykdomus mokslinių tyrimų ir plėtros etapu.

Nuolat dedamos bendradarbiavimo pastangos

51. RAGINA visus suinteresuotuosius subjektus, įskaitant Komisiją, visas valstybes nares, Europos Parlamentą ir praktikuojančius teisininkus, bendradarbiauti dedant bendras, konstruktyvias ir tvarias pastangas nuolat skatinti tolesnį teisingumo sistemų skaitmeninimą.
 52. PRIPAŽIŠTA vertingą darbą ir iniciatyvas, kurių imtasi skaitmeninių technologijų, įskaitant dirbtinį intelektą, naudojimo srityje Europos Taryboje ir jos institucijose, pavyzdžiui, Europos veiksmingo teisingumo komisijoje ir Dirbtinio intelekto *ad hoc* komitete, taip pat kituose forumuose, pavyzdžiui, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje ir Jungtinėse Tautose, ir į juos atsižvelgs, taip pat PABRĖŽIA darnumo ir bendradarbiavimo šioje srityje svarbą.
-